

О. О. Михайлюта,
аспірантка

УДК 070: 050 (477) Країна: 379.823

Рубрика «Документ» як розважальний складник журналу «Країна»

У статті аналізується розважальний компонент сучасного українського журналу «Країна», а саме наповнення постійної рубрики «Документ». Автор характеризує розважальний контент. Досліджуються особливості матеріалів цієї рубрики, з'ясовується сутність розважальності замальовок. У науковій роботі стверджується, що наявність такої рубрики підтверджує високий рівень якості видання. Пропонується нове визначення поняття «медіарозваги».

Ключові слова: якісна преса, розважальна функція, замальовка, медіарозваги.

Вступ. Вивчення розважальної функції у соціальних комунікаціях є важливим аспектом наукових досліджень цієї галузі. Оскільки всі без винятку засоби масової комунікації у своєму наповненні мають розважальний складник, їх вивчення є необхідним для розуміння специфіки розважального контенту конкретного ЗМК, його форм, виявів. Зосередження уваги на якісній аналітичній пресі дає змогу досягнути якісний рівень розважальної складової частини, особливості її форм, визначити жанри, які можуть здійснювати розважальну функцію. Адже це вкрай важлива функція системи соціальних комунікацій, до того ж особливо актуальна у нинішніх складних соціально-політичних умовах. Мас-медіа повинні знімати соціальну напругу, пропонувати інший аспект проблеми, інший погляд на неї, розважити аудиторію, але ці розваги мають бути адекватними напруженій ситуації.

Об'єкт роботи – розважальний компонент української преси.

Предметом роботи є наповнення рубрики «Документ» сучасного українського журналу «Країна».

Мета – дослідити розважальний компонент української аналітичної преси на прикладі аналізу рубрики «Документ», визначити, чи відповідає він потребам читачів у час нестабільності і соціальної напруги, визначити поняття «медіарозваги».

Результати й обговорення. Журнал «Країна» виходить друком з 2009 р., українськомовний. На обкладинці вказано, що «Країна» – тижневий журнал по-українськи». Аудиторія часопису – мешканці великих міст віком від 20 до 50 років із вищою освітою [1]. Цей журнал за змістом належить до універсальних (згідно з класифікацією дослідниці В. Шевченко). Універсальні видання тематично присвячені різним сферам життєдіяльності всіх членів суспільства, це загальнонаціональні видання, що охоплюють найбільшу групу читачів [2]. «Країна» належить до якісної преси. Дослідник становлення якісної преси на теренах України і посткомуністичного світу В. Жугай у своїх наукових напрацюваннях

виокремлює ознаки якісної преси, які можемо віднайти у досліджуваному нами часописі «Країна». За твердженням В. Жугая, якісна преса побудована за схемою: на першій сторінці – матеріал про найважливішу подію дня з коментарем, це може бути колумністика. Далі – економічна, політична сфери. Наявні тематичні сторінки: культурологічної, науково-просвітницької сфер. [3, с. 53]. Зокрема, серед головних ознак якісної преси в журналі дотримано пропорції матеріалів ексклюзивного характеру. В. Жугай вказує на те, що культура мови також відіграє важливу роль, є показником якості, бо мова, за його словами, – виразник національної культури [3, с. 62].

Зазначимо, що матеріали аналізованої нами рубрики початку 2014 р. ексклюзивні (12 номерів). Вони публікуються у кожному номері в жанрі замальовки на останній сторінці і займають весь простір сторінки. У визначенні жанру тексту користуємось класифікацією жанрів І. Михайлина. Згідно з цією класифікацією, замальовка – найбільш компактний жанр художньої публіцистики, в якому висловлені враження автора від події, у ньому поєднані інформаційність і образність, це – ескіз з натури. Часто замальовка розповідає про незначну одиничну подію, наділяючи її визначною семантикою, підносячи (суб'єктивно) її значення [4, с. 221]. Виокремлюють такі види замальовок: пейзажна, асоціативна (побудована на асоціації), портретна (портрет людини або місцевості, явища) [5]. Назва рубрики «Документ» є дуже вдалою. Одне із значень слова документ – це письмовий твір, грамота, рисунок та ін. як свідчення про щось історичне, важливе [6, с. 236]. Саме такі свідчення-речі лежать в основі досліджуваної нами рубрики.

Схарактеризуємо контент замальовок.

Замальовка розважально-пізнавального характеру «Винний напій, який називається “Вермут”» (№ 1 (204) від 3 січня 2014 р.). Більшу частину аркуша займає фото старої пляшки напою «Вермут». Для легшого сприйняття текст графічно поділено на три рівні частини, які

композиційно структурують матеріал на логічні розповіді. Автор (М. Несенюк) пише про ідею М. Хрущова підняти ціну на горілку і вино. Пояснюється, що радянські алкогольні напої були низької якості та їх назви не відповідали продукції – це не були портвейни і вермути, тому напої низької якості називали «вермуть». Образ напою у замальовці, яку ми розглядаємо, можна зрозуміти як узагальнення невідповідної якості продукції СРСР.

«Свічник, який запалювали на Водохреще й на похоронах» (№ 2 (205) від 16 січня 2014 р.). На сторінці – велике фото свічника XIX ст. з Івано-Франківської області. Вербальний розділ поділений на п'ять малих за обсягом частин. Розповідається про гуцульські свічники, звичаї, пов'язані з ними (журнал вийшов до релігійного свята Водохреще, тому тематика матеріалу актуальна).

«Квитки, які можна було з'їсти» (№ 3 (206) від 23 січня 2014 р.). На зображенні – шість квитків на громадський транспорт радянських часів. Автор (О. Шарговська) розповідає історію зі свого життя, крім того, згадує, які види квитків друкувала фабрика «Жовтень» у Києві, як хитрували «зайці». Актуальність обумовлена появою інформації про підвищення цін на проїзд у громадському транспорті. Текст поділений логічно на три частини.

«Лампа, при якій вишивали придане для прабабусі» (№ 4 (207) від 30 січня 2014 р.). Основа матеріалу – переповідання автором історії, пов'язаної з лампою. Фото авторське (М. Соколовой).

«“Прима”, якою знімали біль» (№ 5 (208) від 6 лютого 2014 р.) – переказана історія, що її розповів 74-річний художник Ю. Логвин. Як один чоловік заглушував біль від проколу руки за допомогою паління цигарок. Автор зазначає, що ці сигарети були дуже міцні і дешеві, розповідає, як «Примою» травили мух і тарганів. Текст поділений на три частини. Ілюструється фотографією старої пачки цигарок «Прима».

«Скриня, в якій зберігали козацьку казну» (№ 6 (209) від 13 лютого 2014 р.). З тексту можна дізнатись історію про козацький сейф, що зберігається у вільнюському костелі святих Петра і Павла. Вміщено фото козацької скрині, де зображений вояк, одягнутий як козак.

Номер журналу від 20 лютого 2014 р. не містить розважального змісту. Автор розповідає історію свого родича, якого розстріляла радянська армія за причетність до УПА.

«Намісто, за яке можна було купити хату» (№ 8 (211) від 27 лютого 2014 р.) – історія про намисто часів Б. Хмельницького. Основа для цієї розповіді – срібне намисто з історичного музею м. Кам'янки на Черкащині. Намисто знайшла і принесла до музею учениця 9 класу. На ілюстрації до тексту рубрики – намисто «кольчужна в'язка, що скріплює срібні монети», автор при-

пускає, що воно могло належати заможній козацці.

«Шевченко, якого зробили трофейною зброєю» (№ 9 (212) від 6 березня 2014 р.). Історія про плакат 1920 р. із зображенням Т. Шевченка. Цей плакат був зроблений на замовлення більшовиків. Автор (В. Жежера) стверджує, що цей плакат не подібний до інших радянських агіток. Ймовірно, він створений бойчукістами. Висловлюється думка, що всі ідеології (УПА, петлюрівці, комуністи, Майдан 2014 р.) використовують образ Т. Шевченка. Матеріал вийшов до ювілею поета. Фото цього плакату вміщені на червоному фоні.

«“Жидо-мазепинці”, які відсвяткували 100-річчя Шевченка» (№ 10 (213) від 13 березня 2014 р.). Більша частина рубрики – текст, поділений на три розділи. Автор (О. Шарговська) звертається до мемуарів письменника С. Васильченка, який пише, що влада Російської імперії 1914 р. заборонила публічне святкування і мітинги до ювілею Кобзаря. «Російські козаки хапали людей у тюрму, особливо гарячу участь взяли студенти-грузини», – згадує С. Васильченко. Святкування все ж відбулось, у тодішній імперській пресі українців назвали «жидо-мазепинцями». Замальовка супроводжується карикатурою 1914 р. з підписом: «Карикатура на гвалт чорносотенної преси проти святкування ювілею українського поета у Києві». Окрім актуальності, пов'язаної зі святкуванням 200-річчя від дня народження Т. Шевченка, замітка актуальна і в контексті суспільних подій та російської пропаганди.

«Війна, яка мала початися у понеділок» (№ 11 (214) від 20 березня 2014 р.). Основа замальовки – зображення листівки видавництва «Вернигора» 1917 р. – жінка захищає дітей від двоголового орла. У тексті, поділеному на три частини, автор розповідає історію, що сталась під Яготином. Коли офіцери УНР приїхали в село мобілізувати чоловіків, їм яготинці відповіли, що «субота, неділя – базарні дні. Хто ж у такі дні воює! Давайте з понеділка». Офіцери пішли на Київ. Автор розмірковує, що на листівці жінки зображені у недільному одязі. Розповідь закінчується так: «А понеділок так і не настав». Мета цієї замальовки особливо важлива, зважаючи на сучасні події – підтримати патріотичний і моральний дух у суспільстві, використовуючи історичну аналогію.

«Матрешка, що показала зуби» (№ 12 (215) від 27 березня 2014 р.). Ілюстрація до тексту – велике фото туристки на фоні реклами музею комунізму у Празі (зубаста матрешка на плакаті). Текст невеликий, у ньому розповідається про російську символічну іграшку, принцип створення якої запозичений з японських ляльок. Вишкірені зуби – символ окупації 1968 р. Чехословаччини, її створив художник Л. Копечко. У сучасній Україні часто зображають зубасту матрешку з огляду на події.

Усі матеріали рубрики складаються з тексту і зображення. Можемо їх назвати креолізованими текстами (це тексти, які складаються з двох частин: вербальної і невербальної) [7]. Взаємодіючи одна з одною, словесна і зображальна частини забезпечують цілісність і зв'язність твору, його комунікативний ефект. Рубрика «Документ» розповідає історію якогось особливого предмета, наявність фото відіграє важливу роль і виконує як інформативну, так і розважальну функції, бо більшу частину площі рубрики займає саме фото того «документа», про який написано замальовку. Легке сприймання забезпечується невеликим за обсягом текстом у рубриці. До того ж він поділений на три або п'ять частин для легкого прочитання. В деяких матеріалах розповідається про актуальне, близьке до подій сучасності явище. Подібні замальовки можемо визначити як розважальні, вони «реагують» на події сучасності, але за законами жанру замальовки – не гостро, використовуючи образи, деталі, аналогії, створюючи комічний ефект. Розважати – це не лише викликати сміх, а й відволікати від чогось гнітючого, важкого, потішати, розвага – те, що заспокоює, утішає [6, с. 1041, 1042]. Автори позитивно завершують замальовки про війну, заборону святкування ювілею Т. Шевченка, деякі замальовки взагалі не стосуються теперішніх подій.

Дослідниця розважальної функції електронних ЗМК О. Косюк визначає поняття медіарозваг як базованих на ігрових потягах проектів новітніх електронних ЗМІ, спрямованих на задоволення потреб споживача аудіовізуальної продукції [8, с. 28]. Ми не погоджуємося, що медіарозваги властиві тільки електронним засобам масової інформації, адже медіа – це не лише електронні ЗМІ, але й усі засоби передачі масової інформації. За В. Різуном, до мас-медійних комунікацій належать телевізійні, радіо-, пресові та електронні комунікації [9, с. 36]. Розваги в медіа не обмежуються лише ігровими формами. Пропонуємо інше визначення поняття розваг у ЗМК: медіарозваги – це різноманітні за формою і змістом матеріали, які виконують розважальну функцію і розповсюджуються засобами масової комунікації. Як зазначає Н. Луман, розваги – це не обов'язково вигадані речі, розвага підсилює вже існуюче знання. Однак розвага, на відміну від сфери новин і репортажів, не спрямована на роз'яснення. Навпаки, вона використовує наявне знання, щоб потім виділити себе на його тлі [10].

Для порівняння тем рубрики «Документ» було розглянуто номери за аналогічний період 2013 р. Зв'язок з актуальними подіями із 12 номерів має один – № 2 за 17 січня 2013 р. «Водосвяття, після якого билися навкулачки до першої крові» – про звичай святкування Водохреща у Полтавській області. В інших номерах цього періоду у рубриці висвітлюються нейтральні теми (розповідь про м'яку іграшку, історію годинника, намисто та інше). Це можна поясни-

ти тим, що рік тому (2013 р.) розважити читача журналу можна було, не прив'язуючись до подій, тепер же (2014 р.) така розвага видається неадекватною.

Висновки. Отже, рубрика «Документ» у часописі «Країна», крім інших соціальних функцій, виконує й розважальну. Дослідивши розважальний компонент української аналітичної преси на прикладі аналізу рубрики «Документ», можна стверджувати, що він відповідає вимогам часу – виконує роль легкої емоційної розрядки й адекватної реакції на актуальні події (замальовки про святкування ювілею Т. Шевченка, про свято Водохреща). Рубрика відповідає вимогам читачів журналу, які потребують розваг не низького рівня, а, скажімо, поданих у публіцистичній формі, як це зроблено у виданні. Жанр замальовки багатofункціональний і може себе вдало виявити у розважальному контенті суспільно-політичного журналу. У статті визначено поняття «медіарозваги», виходячи з узагальнення наукових суджень щодо цього питання. Рубрика «Документ» належить до сфери медіарозваг, її автори з гумором чи м'якою іронією розповідають про цікаве явище або факт, часто застосовуючи прийом історичної асоціації, підсилюючи існуюче знання, тим самим відволікаючи від аналітики і новин про тривожні події в країні.

1. Харченко Т. «Країна» відклала старт [Електронний ресурс] / Тетяна Харченко // Медіабізнес. – 27.10.2008. – URL: <http://www.mediabusiness.com.ua/content/view/13043/48/lang,uk/> (11.06.2014).

2. Шевченко В. До питання термінології: вид і тип періодичного видання [Електронний ресурс] / В. Шевченко // Українське журналістикознавство. – К., 2010. – Вип. 11. – URL: http://library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/uj/uj_2010_11.pdf (11.06.2014).

3. Жугай В. Становлення якісної преси у посткомуністичному світі : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / В. Жугай. – Львів, 2006. – 191 с.

4. Михайлин І. Основи журналістики : підручник / І. Л. Михайлин. – 3-є вид., доп. і поліпш. – К. : ЦУЛ, 2002. – 283 с.

5. Кенжегулова Н. Художественно-публицистические жанры [Електронний ресурс] / Н. Кенжегулова // Массовая коммуникация. – URL: http://www.unesco.kz/massmedia/pages/4_3.htm (11.06.2014).

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1425 с.

7. Анисимова Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материалах креолитованных текстов) [Електронний ресурс]. – М. : Academia, 2003. – 128 с. – URL: http://www.academia-moscow.ru/ftp_share/_books/fragments/fragment_15578.pdf (11.06.2014).

8. Косюк О. Розважальна функція електронних засобів масової комунікації: світовий контекст та на-

- ціональні особливості : дис. ... канд. філол. наук : 10. Луман Н. Реальність мас-медіа [Електронний ресурс] / Н. Луман // Центр гуманітарних технологій. – 10.01.08. – Львів, 2005. – 214 с. 07.07.2008. – URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/3001/3009> (11.06.2014).
9. Різун В. Теорія масової комунікації : підручник // В. В. Різун. – Вид. центр «Просвіта», 2008. – 260 с.

Подано до редакції 10. 09. 2014 р.

Mykhailiuta Olga. Rubric «Document» as the entertainment part of the magazine «Craina» («Country»)

This article analyzes the entertainment component of modern Ukrainian magazine «Country», namely the permanent filling of the category «Document». The author describes the entertaining content. The features of the materials of this section shall be established, what it appears an entertaining sketches. The scientific paper argues that the existence of the category emphasizes high quality publication. It is proposed a new definition of «media entertainment».

Keywords: quality media, entertainment feature, sketch, media entertainment.

Михайлюта О. А. Рубрика «Документ» как развлекательная составляющая журнала «Країна».

В статье анализируется развлекательный компонент современного украинского журнала «Країна», а именно наполнение постоянной рубрики «Документ». Автор характеризует развлекательный контент. Исследуются особенности материалов рубрики, устанавливается, в чем именно проявляется развлекательность зарисовок. В научной работе утверждается, что наличие этой рубрики подтверждает высокий уровень качества издания. Предлагается новое определение понятия «медиаразвлечения».

Ключевые слова: качественная пресса, развлекательная функция, зарисовка, медиаразвлечения.